Eerste Kamer der Staten-Generaal **I**

Vergaderjaar 2026-2027

26 485 Maatschappelijk verantwoord ondernemen

F **VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG**
Vastgesteld 13 november 2026

De vaste commissie voor Economische Zaken / Klimaat en Groene Groei[1] heeft schriftelijk overleg gevoerd met de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid over **gewijzigde ontwerpbesluit Implementatie richtlijn duurzaamheidsrapportering.** Bijgaand brengt de commissie hiervan verslag uit. Dit verslag bestaat uit:

- De uitgaande brief van 15 oktober 2026.
- De antwoordbrief van 12 november 2026.

De griffier van de vaste commissie voor Economische Zaken / Klimaat en Groene Groei,
Karthaus

[1] Samenstelling:
Van Aelst-den Uijl (SP), Van Ballekom (VVD), Baumgarten (JA21), Beukering (Fractie-Beukering), Bovens (CDA), Crone (PRO), Dessing (FVD), Van Gasteren (Fractie-Van Gasteren), Van der Goot (OPNL), Van Gurp (PRO), Holterhues (ChristenUnie), Karaaslan (D66), Kluit (PRO) (voorzitter), Kroon (BBB), Van Langen-Visbeek (BBB) (ondervoorzitter), Van Meenen (D66), Panman (BBB), Perin-Gopie (Volt), Petersen (VVD), Van Rooijen (50PLUS), Van de Sanden (Fractie-Van de Sanden), Schalk (SGP), Steenkamp (CDA), Straus (VVD), Van Strien (PVV), Thijsssen (PRO), Visseren-Hamakers (Fractie-Visseren-Hamakers), Walenkamp (Fractie-Walenkamp)

BRIEF VAN DE VOORZITTER VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR ECONOMISCHE ZAKEN / KLIMAAT EN GROENE GROEI

Aan de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

Den Haag, 15 oktober 2026

De leden van de vaste commissie voor Economische Zaken / Klimaat en Groene Groei hebben met belangstelling kennisgenomen van uw brief van 12 september 2025 over het gewijzigd ontwerpbesluit houdende het Implementatiebesluit richtlijn duurzaamheidsrapportering.[2] De leden van de fracties van **BBB** en de **PvdD** hebben naar aanleiding daarvan een aantal vragen en opmerkingen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de BBB

De leden van de BBB-fractie danken u voor uw brief van 12 september over het gewijzigde ontwerpbesluit. Tijdens deze voorhangprocedure is de Richtlijn duurzaamheidsrapportering (hierna: CSRD) aangepast. De Europese Commissie heeft begin 2025 twee initiatieven gelanceerd in het zogenaamde Omnibus I-pakket, die tot doel hebben om onder andere de CSRD te vereenvoudigen en de rapporteringsverplichtingen te stroomlijnen. Onderdeel van het pakket was een voorstel voor de zogenoemde Stop-de-klok-richtlijn. Deze richtlijn stelt (voor zover hier relevant) de verplichting in de CSRD tot het opstellen van een duurzaamheidsrapportering met twee jaar uit voor ondernemingen die volgens de CSRD voor het eerst hadden moeten rapporteren over boekjaren die op of na 1 januari 2025 en op of na 1 januari 2026 aanvangen. De toepassing start nu op 1 januari 2027 respectievelijk 1 januari 2028. jl. Naar aanleiding van uw brief heeft de fractie van de BBB nog enkele vragen.

Het Adviescollege Toetsing Regeldruk (ATR) vraagt u om een onderbouwing van de gevolgen van de invoering van deze richtlijn voor de duurzaamheid van de betrokken ondernemingen.[3] U verwijst in uw beantwoording naar SER-adviezen. Kunt u deze aan de Eerste Kamer doen toekomen? Gaat u de beoogde effecten van deze voor bedrijven kostbare en ingewikkelde richtlijn ook SMART maken? Zo nee waarom niet?

De fractie van BBB maakt zich zorgen om de proportionaliteit van de lastendruk die de invoering van de richtlijn met zich meebrengt in relatie tot het daadwerkelijke effect op de duurzaamheid. Na onze eerdere vragen is de richtlijn aangepast en de EU wil de lastendruk de komende jaren verder verminderen. Verwacht u een verdere versimpeling?

ATR vraagt expliciet om een invoeringstoets na één jaar. U verwijst in uw antwoord naar een driejaarlijkse evaluatie. De leden van de BBB-fractie vragen of conform het advies van het ATR bereid bent na één jaar een invoeringstoets uit te voeren. Zo nee waarom niet?

De BBB-fractie maakt zich zorgen over het effect van de richtlijn op het MKB vanwege de dataverzoeken uit de keten. Omdat hierover niets is opgenomen in de richtlijn is er niet voor gekozen om het MKB de mogelijkheid te bieden hun kosten in rekening te brengen, bent u het met ons eens dat dit ook een reden had kunnen zijn om het wel te doen? Zijn er landen waar dit wel gebeurt?

[2] *Kamerstukken I* 2024/25, 26 485, D.
[3] ATR-advies Implementatiebesluit richtlijn duurzaamheidsrapportering | Adviescollege toetsing regeldruk

Dit kabinet kiest voor een lastenluwe implementatie van EU-richtlijnen. Desondanks heeft u ervoor gekozen de rapportage uitsluitend te laten toetsen door een accountant. Wat betekent deze keuze voor de kosten voor de bedrijven? Zijn er genoeg accountants met de juiste opleiding beschikbaar nu de wet is uitgesteld? Wat zijn de consequenties als dit niet het geval is? Wat doet u om dit te voorkomen?

Tot slot vragen de leden van de BBB-fractie of er een gelijk speelveld is binnen de EU, en daarbuiten? Deze leden ontvangen hierop graag een toelichting

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdD
In de beslisnota Implementatie CSRD: beantwoording Kamervragen en voorhang gewijzigde implementatie-AMvB (3 september 2025) wordt vermeld dat er in EU-verband "veel verzet is gekomen" tegen de CSRD nadat de richtlijn werd vastgesteld.[4] Onder deze druk heeft de Europese Commissie het Omnibus-1 pakket gepresenteerd "om de lasten van het bedrijfsleven te verlichten". Door wie of welke entiteit is dit verzet geuit? Is er een overzicht van argumenten beschikbaar die dit verzet onderbouwen? Is er tijdens de totstandkoming van de CSRD geanticipeerd op mogelijk verzet? Zo nee, waarom niet?

Als gevolg van dit verzet is het Omnibus-1 pakket tot stand gekomen waarin bedrijven o.a. uitstel krijgen voor het rapporteren van verslagen over duurzaamheid. Is dit pakket conform democratische regels tot stand gekomen? Zo ja, via welke democratische regels/wegen is dit pakket tot stand gekomen?

Grote ondernemingen die voor het eerst over boekjaar 2025 een duurzaamheidsrapportering zouden moeten opstellen krijgen in de richtlijn twee jaar uitstel. De middelgrote en kleine beursvennootschappen die voor het eerst over boekjaar 2026 zouden moeten rapporteren krijgen ook twee jaar uitstel. Waarom is er gekozen voor twee jaar? Bent u het met de leden van de PvdD-fractie eens dat ondernemingen al meer dan genoeg tijd hebben gehad om zich voor te bereiden op duurzaamheidsrapporteringen?

Naast de stop-de-klok richtlijn is artikel 15 in het Implementatiebesluit richtlijn duurzaamheidsrapportering uitgebreid met een derde en vierde lid, waarin wordt aangegeven dat het bestuur en bijkantoor van dochtermaatschappijen zijn vrijgesteld van de verplichtingen tot het openbaar en toegankelijk maken van de verslagen inzake duurzaamheid. Waarom is besloten tot deze vrijstelling voor dochtermaatschappijen en bijkantoren?

De leden van de vaste commissie voor Economische Zaken / Klimaat en Groene Groei zien uw reactie met belangstelling tegemoet en ontvangen deze graag uiterlijk binnen vier weken.

S.M. Kluit
Voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken / Klimaat en Groene Groei
BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

[4] Beslisnota gevoegd bij *Kamerstukken I* 2024/25, 26 485, D.

Den Haag, 12 november 2026

Ik dank de leden van de fracties van de BBB en de PvdD voor hun vragen naar aanleiding van de wijzigingen in het ontwerpbesluit Implementatie richtlijn duurzaamheidsrapportering (hierna: het ontwerpbesluit). Ik beantwoord hieronder de vragen in de volgorde waarin ze zijn gesteld, in overeenstemming met de Minister van Financiën.

De beantwoording heeft op zich laten wachten. Reden daarvoor is dat toen de vragen van uw Kamer in oktober 2025 werden ontvangen, de triloog tussen de Raad, het Europees Parlement en de Europese Commissie over de Wijzigingsrichtlijn uit het Omnibus I-pakket van de Commissie, die de Richtlijn duurzaamheidsrapportering (hierna: CSRD) substantieel zou vereenvoudigen, op het punt stond te beginnen. De verwachting was dat die triloog snel zou kunnen worden afgerond. Dat is ook begin december 2025 gebeurd. Vervolgens hebben de Raad en het Europees Parlement de eindteksten vastgesteld en is de definitieve Nederlandse tekst door de juristen-linguïsten afgerond. Eind februari jl. is de Wijzigingsrichtlijn definitief vastgesteld.[5] Aangezien inmiddels ook de voorbereidingen voor de aanpassing van het ontwerpbesluit aan de Wijzigingsrichtlijn vergevorderd waren, wilde ik van de gelegenheid gebruik maken om gelijktijdig met de beantwoording van de vragen van uw Kamer een nieuwe versie van het ontwerpbesluit, zoals dat luidt na implementatie van de Wijzigingsrichtlijn, naar uw Kamer en de Tweede Kamer te sturen. Voor het opstellen van dat nieuwe ontwerpbesluit was het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State (hierna: Afdeling) van belang, dat het kabinet had gevraagd over de nota van wijziging waarmee de Wijzigingsrichtlijn in het parallelle voorstel voor de Wet implementatie richtlijn duurzaamheidsrapportering wordt verwerkt. Met die nota van wijziging zou een reparatieclausule aan het implementatiewetsvoorstel worden toegevoegd. Deze clausule zou onduidelijkheden voor het bedrijfsleven vanwege de terugwerkende kracht van de duurzaamheidsrapportageverplichting over boekjaren 2024 en 2025 in het wetsvoorstel en het ontwerpbesluit weg moeten nemen. Deze reparatiebepaling zou ook worden opgenomen in het ontwerpbesluit. De Afdeling heeft op 3 juni 2026 advies uitgebracht. Zij is kritisch ten aanzien van de terugwerkende kracht van de rapportageverplichting en de reparatieclausule. Het kabinet heeft daarop besloten af te zien van de terugwerkende kracht en de reparatieclausule. Naar aanleiding van dat besluit moest ook het ontwerpbesluit op die twee punten worden aangepast. Het gewijzigde ontwerpbesluit kan nu naar uw Kamer en de Tweede Kamer worden gestuurd in het kader van de voorhangprocedure. Tevens kan ik nu de vragen van uw Kamer beantwoorden op basis van de definitieve eindtekst van de gewijzigde CSRD en op basis van de implementatie daarvan zoals het kabinet die zich voorstelt. Ik verwijs u verder graag naar de aanbiedingsbrief bij het gewijzigde implementatiebesluit.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de BBB

De leden van de fractie van de BBB verwijzen naar het commentaar van het Adviescollege Toetsing Regeldruk bij het ontwerpbesluit en naar het antwoord op een vraag van die leden in het schriftelijk overleg van 18 september jl.[6] over dat commentaar. Zij vragen of ik de adviezen van de SER, waarnaar is verwezen in dat antwoord, aan de Eerste Kamer kan doen toekomen.

[5] Richtlijn (EU) 2026/470 van het Europees Parlement en de Raad van 24 februari 2026 tot wijzing van de Richtlijnen 2006/43/EG, 2013/34/EU, (EU) 2022/2464 en (EU) 2024/1760 wat betreft bepaalde vereisten inzake duurzaamheidsrapportering door ondernemingen en passende zorgvuldigheid in het bedrijfsleven.
[6] Kamerstukken I 2024/25, 26 485, E.

Het gaat om advies 20/08 uit september 2020, getiteld *Samen naar duurzame ketenimpact - Toekomstbestendig beleid voor internationaal MVO*[7] en om advies 21/11 uit oktober 2021, getiteld *Effectieve Europese gepaste zorgvuldigheidswetgeving voor duurzame ketens*[8]. Beide adviezen zijn bijgevoegd.

De aan het woord zijnde leden vragen of ik de beoogde effecten van deze voor bedrijven kostbare en ingewikkelde richtlijn ook SMART ga maken en zo nee, waarom niet.
De implementatie van de richtlijn in de nationale wetgeving laat geen ruimte voor beleidsvrijheid waarbinnen plaats zou zijn voor het SMART-principe. In het algemeen wordt hieronder verstaan het eenvoudig en eenduidig opstellen en controleren van doelstellingen. Wat betreft het opstellen van de doelstellingen: die zijn destijds door de Europese Commissie bepaald. Zij heeft voor het antwoord op de vraag hoe die doelstellingen het beste te bereiken zijn, enkele beleidsalternatieven onderzocht (zie daarover nader paragraaf 4.2 van de nota van toelichting bij het ontwerpbesluit). Haar voorstel voor de onderhavige richtlijn is daaruit voortgevloeid als voorkeursoptie in termen van evenwichtigheid, effectiviteit en lastendruk. Wat betreft het controleren van de doelstellingen wijs ik de leden graag op de evaluatiebepaling die in de richtlijn staat. De Commissie zal de richtlijn iedere drie jaar evalueren en zo nodig voorstellen doen tot aanpassing. De eerste evaluatie moet voor 30 april 2029 zijn afgerond. De evaluatie betreft onder meer de verwezenlijking van de doelstellingen van de richtlijn.
In reactie op de verwijzing van de leden naar de “voor bedrijven kostbare en ingewikkelde richtlijn” merk ik graag op dat die verwijzing herkenbaar is en dat de richtlijn dan ook inmiddels is gewijzigd in het kader van het Omnibus I-pakket, zoals ook in de inleiding van deze beantwoording is aangegeven. Door die wijzigingen verwacht ik dat een belangrijke en ook door het kabinet gewenste lastenverlichting van de rapporteringsverplichting wordt gerealiseerd (zie ook het antwoord op de volgende vraag). Niet alleen is het aantal ondernemingen dat onder de verplichtingen valt met ca. 85% gereduceerd, ook zijn de ESRS die voorschrijven waarover in de duurzaamheidsrapportering precies gerapporteerd moet worden, door de Commissie vereenvoudigd.[9] Volgens haar is het aantal datapunten in de ESRS verminderd met 61%, wat leidt tot een kostenreductie van 34%.[10]
Verder ontplooit het kabinet – in samenwerking met VNO-NCW/MKB NL, de SER, de NBA en MVO Nederland – diverse maatregelen om de uitvoering van de rapportageverplichting door het bedrijfsleven te faciliteren. Het bedrijfsleven krijgt voorlichting over de CSRD, onder andere via de websites van de Kamer van Koophandel (KvK) en het Ondernemersplein. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) ondersteunt via het MVO-steunpunt ondernemers actief bij vragen over de gevolgen van de CSRD voor hun bedrijf. Nederland heeft geparticipeerd in de voorbereidingen van een project onder het Technical Support Instrument[11] van de Europese Commissie, gericht op het verbeteren van databeschikbaarheid ter ondersteuning van duurzaamheidsrapportage, onder meer in het kader van de CSRD. Echter, de Europese Commissie

[7] https://www.ser.nl/-/media/ser/downloads/adviezen/2020/imvo-duurzame-ketenimpact.pdf
[8] https://www.ser.nl/-/media/ser/downloads/adviezen/2021/europese-zorgvuldigheidswetgeving-duurzame-ketens.pdf
[9] Gedelegeerde Verordening (EU) …/... van de Commissie van 3.7.2026 tot wijziging van Gedelegeerde Verordening (EU) 2023/2772 wat betreft de vereenvoudiging van bepaalde standaarden voor duurzaamheidsrapportage, C(2026) 5010 final.
[10] Commission staff working document accompanying the documents Commission Delegated Regulation (EU).../... amending Delegated Regulation (EU) 2023/2772 as regards the simplification of certain sustainability reporting standards COMMISSION DELEGATED REGULATION (EU) …/... supplementing Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council by establishing sustainability reporting standards for voluntary use by undertakings protected by the value chain cap, van 3 juli 2026, SWD(2026) 500.
[11] Een Technical Support Instrument (TSI) van de Europese Commissie is een programma dat EU-lidstaten op aanvraag gespecialiseerde expertise en ondersteuning biedt bij het ontwerpen en implementeren van structurele hervormingen.

heeft in de context van de wijzigingen in de CSRD ten gevolge van Omnibus I besloten dit instrument niet door te zetten. Tot slot voert het ministerie van Economische Zaken een pilot uit die is gericht op een geïntegreerde implementatie van Europese duurzaamheidswetgeving, om in de praktijk de uitvoerbaarheid voor bedrijven te verbeteren en de regeldruk, met name voor het mkb, te beperken.[12]

De fractie van BBB maakt zich zorgen om de proportionaliteit van de lastendruk die de invoering van de richtlijn met zich meebrengt in relatie tot het daadwerkelijke effect op de duurzaamheid. Na de eerdere vragen van die leden is de richtlijn aangepast en de EU wil de lastendruk de komende jaren verder verminderen. Zij vragen of ik een verdere versimpeling verwacht.
Met name doordat de kleine en middelgrote beursvennootschappen niet meer onder de rapporteringsverplichtingen vallen en de criteria voor de ondernemingen die er nog wel onder vallen flink zijn verhoogd, is een substantiële lastenverlichting bereikt en is de proportionaliteit van de verplichtingen sterk verbeterd. Ook heeft de Commissie de European Sustainability Reporting Standards vereenvoudigd en gestroomlijnd (zie het antwoord op de vorige vraag) om ook daar de lasten te verminderen. Dat heeft tot gevolg dat de ondernemingen die onder de CSRD blijven vallen, minder hoeven te rapporteren, zodat ook voor hen de lasten verlaagd worden. Verdere versimpelingen heeft de Commissie voor zover bekend niet gepland. Wel zal zij iedere drie jaar de CSRD evalueren en zo nodig wijzigingsvoorstellen doen.

De aan het woord zijnde leden verwijzen naar de ATR die expliciet vraagt om een invoeringstoets na één jaar. In mijn antwoord verwijs ik naar een driejaarlijkse evaluatie. De leden vragen of ik conform het advies van het ATR bereid ben na één jaar een invoeringstoets uit te voeren en zo nee, waarom niet.
Een invoeringstoets is onder meer bedoeld om te kunnen inspelen op signalen van organisaties en bedrijven over de werking van nieuwe regelgeving in de praktijk. Daarmee kan worden bijgestuurd als er oplosbare problemen opdoemen, of vroegtijdig worden gestopt als het volledig mis dreigt te gaan. Dit is echter bij deze richtlijnimplementatie niet mogelijk. Er is nauwelijks beleidsvrijheid in de richtlijn. Daarom heb ik in mijn eerdere antwoord op de vragen van de fractie van BBB over het ATR-advies verwezen naar de driejaarlijkse evaluatie door de Europese Commissie, omdat zij naar aanleiding van de evaluatie degene is die voorstellen kan doen om de richtlijn te wijzigen teneinde eventuele knelpunten op te lossen, zoals zij ook heeft gedaan met de Wijzigingsrichtlijn. Zoals eveneens toegelicht in mijn eerdere antwoord heeft het ministerie van Economische Zaken wel onderzoek laten doen naar de indirecte effecten van de CSRD op MKB-ondernemingen die zich in de waardeketen bevinden van rapportageplichtige ondernemingen en de mogelijke obstakels die zij ervaren bij het beantwoorden van dataverzoeken.[13]

De BBB-fractie maakt zich zorgen over het effect van de richtlijn op het MKB vanwege de dataverzoeken uit de keten. Omdat hierover niets is opgenomen in de richtlijn is er niet voor gekozen om het MKB de mogelijkheid te bieden hun kosten in rekening te brengen. De leden van

[12] Zie de nadere informatie hierover in de nota van toelichting bij de nieuwe versie van het ontwerpimplementatiebesluit, par. 5.2, zie hetgeen de Minister van Economische Zaken begin 2026 hierover aan de Tweede Kamer heeft geschreven, Kamerstukken II 2025/26, 36 800 XIII, nr. 15, p. 2-3, en zie het antwoord op een eerdere vraag van deze leden naar maatregelen om de uitvoering van de richtlijn eenvoudiger en efficiënter te maken in het eerste verslag van een schriftelijk overleg dat op 8 januari 2025 is vastgesteld, Kamerstukken I 2024/25, 26 485, C, p. 13-14.
[13] L. Niemann, S. Morssinkhof, M.J. van der Linden en K. de Vries, *Duurzaamheidsinformatie: De effecten van de CSRD op het midden- en kleinbedrijf, Onderzoeksverslag voor het Ministerie van Economische Zaken*, Den Haag: De Haagse Hogeschool februari 2025.

genoemde fractie vragen of ik het met hen eens ben dat dit ook een reden had kunnen zijn om het wel te doen. Zij vragen of er landen zijn waar dit wel gebeurt.
Het laten vergoeden van de kosten van het MKB om de rapporterende ondernemingen de noodzakelijke informatie over de waardeketen te verstrekken, zou een nationale kop op de richtlijnimplementatie zijn en is daarom niet wenselijk. Bovendien zou het leiden tot een wirwar aan verzoeken tot vergoeding van de kosten, wat voor de rapporterende ondernemingen tot een toename van de kosten en lasten tot gevolg zou hebben. Het is mij ook niet bekend dat hier in andere lidstaten wel in is voorzien, navraag daarnaar heeft geen reactie opgeleverd van lidstaten die daarin voorzien.
Overigens zijn er in de Wijzigingsrichtlijn diverse maatregelen genomen om de lasten en kosten voor het MKB te beperken. Ter bescherming van ondernemingen in de waardeketen met niet meer dan duizend werknemers, heeft de Europese Commissie een standaard opgesteld.[14] Ondernemingen in de waardeketen hoeven niet meer informatie te verstrekken dan in die standaard staat. Als de rapporterende onderneming toch direct of indirect meer informatie opvraagt dan in die standaard staat, dan moet ze dat die onderneming in de waardeketen laten weten en aangeven welke informatie buiten de standaard valt en geweigerd kan worden. Ook de accountant die de duurzaamheidsrapportering onderzoekt, moet rekening houden met deze beperking van de informatie over de waardeketen. Verder geldt ten algemene een overgangstermijn voor de eerste drie boekjaren waarin de onderneming over de waardeketen moet rapporteren. Als in die drie jaar niet alle benodigde informatie over de waardeketen beschikbaar is, moet de rapporterende onderneming uitleggen welke inspanningen zijn geleverd om die informatie te verkrijgen en toelichten waarom die informatie niet kon worden verkregen en welke plannen zij heeft om die informatie in de toekomst wel te verkrijgen. Deze drie jaren bieden de rapporterende onderneming de tijd om samen met haar ondernemingen in de waardeketen een goede manier te vinden om de informatie aan te leveren. Na afloop van die drie jaar moet de onderneming de waardeketen volledig meenemen in de duurzaamheidsrapportering. Zij mag wel schattingen opnemen als dat passend is.
Tot slot kan in dit verband nog worden gewezen op de mogelijkheid dat er sectorinitiatieven worden ontplooid om de bedrijven in de desbetreffende sector te ondersteunen bij het aanleveren van de duurzaamheidsinformatie. Zo kunnen bij bepaalde sectoren de negatieve effecten van de onderneming op duurzaamheidskwesties voor alle ondernemingen worden geïnventariseerd, omdat de gevolgen van de activiteiten in alle ondernemingen in die sector voor een belangrijk deel dezelfde zullen zijn. Dergelijke initiatieven zijn zeer welkom en kunnen ondernemingen helpen om de informatieverstrekking zo efficiënt en daarmee ook zo kostenluw mogelijk aan te pakken.

Dit kabinet kiest voor een lastenluwe implementatie van EU-richtlijnen. Desondanks heeft u ervoor gekozen de rapportage uitsluitend te laten toetsen door een accountant. Wat betekent deze keuze voor de kosten voor de bedrijven? De leden van de BBB-fractie vragen of er genoeg accountants beschikbaar zijn met de juiste opleiding nu de wet is uitgesteld, wat de consequenties zijn als dit niet het geval is en wat ik doe om dit te voorkomen.
De richtlijn voorziet in een lidstaatoptie om niet-accountants de rapportage te laten controleren. Het vorige kabinet stond aanvankelijk positief tegenover die optie. Er zou mogelijk onvoldoende aanbod

[14] Gedelegeerde Verordening (EU) .../... van de Commissie van 3.7.2026 tot aanvulling van Richtlijn 2013/34/EU van het Europees Parlement en de Raad door het vaststellen van duurzaamheidsrapporteringsstandaarden voor vrijwillig gebruik door ondernemingen beschermd door het waardeketenplafond, C(2026) 5011 final, SWD(2026) 500 final, Op 3 juli 2026 heeft de Commissie deze vereenvoudigde standaarden voorgelegd aan het Europees Parlement en de Raad voor de bezwaarprocedure. De bedoeling is de definitieve standaarden eind 2026 te publiceren.

onder accountants zijn om aan de vraag naar duurzaamheidsassurance te kunnen voldoen. Omdat het lastig bleek om de optie binnen de korte implementatietermijn in de wetgeving door te voeren, is de lidstaatoptie niet met het implementatiewetsvoorstel ingevoerd. Ook was onbekend of gebruik van deze lidstaatoptie daadwerkelijk zou leiden tot lagere kosten voor ondernemingen. Vervolgens heeft het vorige kabinet SEO Economisch Onderzoek, in samenwerking met Nyenrode Business University, opdracht gegeven onderzoek te doen of en hoe Nederland van de lidstaatoptie gebruik zou kunnen maken. Dit rapport, getiteld *Beleidsopties gebruik IASP-lidstaatoptie in de CSRD*, is in december 2025 opgeleverd. Op 13 mei 2026 is het rapport aan de Tweede Kamer aangeboden met de kabinetsreactie in de begeleidende brief.[15] Op basis van dit rapport heeft het kabinet geconcludeerd dat er sinds de Wijzigingsrichtlijn geen noodzaak meer is tot invoering van de lidstaatoptie, zoals het rapport aantoont. De Wijzigingsrichtlijn beperkt de reikwijdte van de CSRD sterk. Hierdoor is het argument van een mogelijk tekort aan accountants komen te vervallen. De kosten en uitvoeringslasten die samenhangen met het invoeren van de IASP-lidstaatoptie, wegen voor het kabinet niet op tegen de verwachte baten, zoals meer capaciteit voor de duurzaamheidsassurance. Accountants kunnen de duurzaamheidsassurance goed uitvoeren en doen dit ook al. Daar komt bij dat met het coalitieakkoord het kabinet erop inzet om regeldruk en uitvoeringslasten juist terug te dringen. Voor meer informatie wordt kortheidshalve naar de kabinetsreactie verwezen.

Tot slot vragen de leden van de BBB-fractie of er een gelijk speelveld is binnen de EU, en daarbuiten en zij ontvangen hierop graag een toelichting.
De richtlijn bevat een regeling die een gelijk speelveld nastreeft door ook ondernemingen buiten de EU en EER bij de rapportageverplichting te betrekken. Deze regeling leidt ertoe dat ook over multinationals die buiten de EU en EER zijn gevestigd, een verslag inzake duurzaamheid openbaar moet worden gemaakt in de lidstaten. De verplichting om een dergelijk verslag openbaar te maken ligt bij in de EU of EER gevestigde dochtermaatschappijen en bijkantoren met een netto-omzet van meer dan € 200 miljoen, waarvan de zogenaamde uiteindelijke moedermaatschappij (de topholding) buiten de EU en de EER is gevestigd en in de EU en EER een netto-omzet heeft van meer dan € 450 miljoen. Dit verslag inzake duurzaamheid bevat vrijwel dezelfde informatie als de duurzaamheidsrapportering van de EU-ondernemingen. Die informatie dient betrekking te hebben op de hele wereldwijde groep van die uiteindelijke moedermaatschappij. De Commissie zal hiervoor nog een separate standaard opstellen.
Overigens is de EU niet de enige regio waar een verplichting voor een duurzaamheidsrapportage of een soortgelijke verplichting bestaat of binnen enkele jaren wordt ingevoerd. Een rapport uit 2024 van de IFRS Foundation (die de internationale jaarrekeningstandaarden opstelt) blijkt dat naast de EU 36 landen enige vorm van duurzaamheidsrapportering voor bepaalde ondernemingen (doorgaans beursvennootschappen en financiële instellingen) hebben ingevoerd of hebben aangekondigd die binnen een of twee jaar in te voeren, waaronder in Australië, Brazilië, China, Egypte, Filipijnen, Japan, Maleisië, Nigeria, Turkije, en het Verenigd Koninkrijk.[16] Ook worden er door de IFRS Foundation internationale standaarden voorbereid voor duurzaamheidsrapportering. De EU staat hierin dus niet alleen en deze landen vergroten daarmee het gelijke speelveld.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdD

De leden van de fractie van de PvdD lezen in de beslisnota Implementatie CSRD: beantwoording Kamervragen en voorhang gewijzigde implementatie-AMvB (3 september 2025) dat er in EU-

[15] Kamerstukken II 2025/26, 36 678, nr. 12.
[16] Zie https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/supporting-implementation/issb-standards/progress-climate-related-disclosures-2024.pdf

verband "veel verzet is gekomen" tegen de CSRD nadat de richtlijn werd vastgesteld.[17] *Onder deze druk heeft de Europese Commissie het Omnibus-1 pakket gepresenteerd "om de lasten van het bedrijfsleven te verlichten". Zij willen weten door wie of welke entiteit dit verzet is geuit. Ook vragen zij of er een overzicht van argumenten beschikbaar is die dit verzet onderbouwen.*
De door de leden van de PvdD-fractie aangehaalde passage uit de beslisnota over het verzet tegen de CSRD in EU-verband betreft de druk op de Europese Commissie vanuit de politiek, toezichthoudende instanties, belangenorganisaties en het bedrijfsleven om rapportageverplichtingen voor ondernemingen te verlichten zoals is opgenomen in het zogenoemde Draghi-rapport. Dit rapport van Mario Draghi getiteld '*The Future of European Competitiveness*' is op 9 september 2024 verschenen.[18] Draghi concludeert dat onder meer de lasten en nalevingskosten van het bedrijfsleven in de Europese Unie moeten worden verlicht om economisch gelijke tred te houden met de Verenigde Staten en China en hij noemt de CSRD als een grote bron van administratieve lasten.[19] Het rapport pleit daarom voor 25% reductie van de rapporteringsverplichtingen.[20] Op 8 november 2024 is het Draghi-rapport besproken door de Raad van Ministers van de Europese Unie, wat leidde tot de Verklaring van Boedapest waarin werd onderkend dat sprake is van grote geopolitieke, economische en demografische uitdagingen.[21] Aan de Europese Commissie is in deze verklaring gevraagd om concrete voorstellen te ontwikkelen die rapportageverplichtingen voor ondernemingen met 25% zouden verminderen.
Daarnaast heeft de Europese Commissie begin februari 2025 een tweetal rondetafelgesprekken gehouden over de CSRD met vertegenwoordigers van het bedrijfsleven en het maatschappelijk middenveld. In deze gesprekken werd door het bedrijfsleven de wens uitgesproken voor vereenvoudiging en reductie van rapportageverplichtingen. De Europese Commissie heeft op 26 februari 2025 gehoor gegeven aan deze oproep door de presentatie van het Omnibus I-pakket.
De voornoemde ontwikkelingen die ten grondslag liggen aan het Omnibus I-pakket zijn door de Commissie beschreven in paragraaf 1 van de toelichting bij het pakket.[22] Verder gaat de Commissie in een werkdocument bij het pakket uitgebreid in op de argumenten van het Europese bedrijfsleven voor vereenvoudiging en reductie van de rapportageverplichtingen zoals die naar voren zijn gebracht tijdens de rondetafelgesprekken.[23] De klachten concentreren zich vooral rond de complexiteit van de regels. Die brengen hoge kosten met zich en het vergt een grote tijdsinvestering en veel bijzondere deskundigheid om ze na te leven. De complexiteit van de regels heeft nadelige gevolgen voor de effectiviteit ervan. Verder wijst het bedrijfsleven erop dat de verplichtingen om over de waardeketen te moeten rapporteren (waaronder de leveranciers en afnemers van de rapporterende onderneming) tot verplichtingen bij het MKB leidt dat zelf geen onderwerp is van de regels (het zgn. *trickle down effect*) Ook de Europese Centrale Bank en de Europese toezichthouders EIOPA (verzekerings- en pensioenmarkt), EBA (banken) en ESMA (effecten en financiële markten) hebben gesignaleerd dat de complexiteit van de rapportageverplichtingen leidt tot nalevingsproblemen, waardoor duurzame financiering eerder wordt belet dan bevorderd.

De leden vragen of er tijdens de totstandkoming van de CSRD geanticipeerd is op mogelijk verzet en zo nee, waarom niet.

---

[17] Beslisnota gevoegd bij Kamerstukken I 2024/25, 26 485, D.
[18] Zie https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/draghi-report_en.
[19] Deel B van het Draghi-rapport, pag. 318.
[20] Deel A van het Draghi-rapport, pag. 69.
[21] Zie https://www.consilium.europa.eu/nl/press/press-releases/2024/11/08/the-budapest-declaration/.
[22] Zie https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025PC0080.
[23] SWD (2025) 80 d.d. 26 februari 2025, zie par. 3.1.1, beschikbaar op: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025SC0080, zie m.n. p. 14-16.

De onderhandelingen over de CSRD zijn begonnen in het voorjaar van 2021 en de CSRD is vastgesteld op 14 december 2022. De Commissie stelt in haar motivering op het Omnibus I-pakket in lijn met het Draghi-rapport dat anno 2025 de CSRD geïmplementeerd wordt in een nieuwe en moeilijke context die bij de Commissie zorgen heeft doen rijzen over de concurrentiepositie van ondernemingen in de EU. De Commissie geeft aan dat de mogelijkheden van de EU om haar waarden veilig te stellen en te beschermen, onder meer afhangen van het vermogen van haar economie om zich aan te passen en te concurreren in een onstabiele en soms vijandige geopolitieke context. De Commissie wijst daarbij onder meer op de Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne die de energieprijzen voor ondernemingen in de EU heeft opgedreven en op handelsspanningen die zijn ontstaan nu er verdere verschuivingen in het geopolitieke landschap zijn opgetreden.[24] Op dergelijke ontwikkelingen was niet of slechts in beperkte mate te anticiperen bij de totstandkoming van de CSRD.

De leden van de fractie van de PvdD vragen of het Omnibus-1 pakket conform democratische regels tot stand is gekomen, zo ja, dan willen zij weten volgens welke democratische regels/wegen dit pakket tot stand is gekomen.
Graag bevestig ik dat de twee richtlijnen die tezamen het Omnibus I-pakket vormen (de Stop-de-klok-richtlijn en de Wijzigingsrichtlijn) op democratische wijze volgens de “gewone” EU-wetgevingsprocedure tot stand zijn gebracht.[25] Deze gewone wetgevingsprocedure houdt in dat de Europese Commissie eerst een voorstel doet voor nieuwe EU-wetgeving. De Commissie stuurt dit voorstel vervolgens naar het Europees Parlement en de Europese Raad. Die bepalen beide hun standpunt ten aanzien van het voorstel. Vervolgens wordt tussen de Commissie, het Parlement en de Raad een triloog gehouden om meningsverschillen over de tekst tussen die instellingen te overbruggen. De tekst die de gezamenlijke uitkomst van de triloog is, moet door de Raad met gekwalificeerde meerderheid en het Parlement met gewone meerderheid worden goedgekeurd. Deze stappen zijn met de twee richtlijnen uit het Omnibus I-pakket inmiddels allemaal doorlopen. De Staten-Generaal is in maart 2025 op gebruikelijke wijze via een BNC-fiche door het kabinet geïnformeerd over de Nederlandse inzet op het Omnibus I-pakket.[26]

De leden wijzen erop dat grote ondernemingen die voor het eerst over boekjaar 2025 een duurzaamheidsrapportering zouden moeten opstellen in de richtlijn twee jaar uitstel krijgen, net als de middelgrote en kleine beursvennootschappen die voor het eerst over boekjaar 2026 zouden moeten rapporteren. Zij vragen waarom er is gekozen voor twee jaar. Zij vragen of ik het met hun eens ben dat ondernemingen al meer dan genoeg tijd hebben gehad om zich voor te bereiden op duurzaamheidsrapporteringen.
De Stop-de-klok-richtlijn houdt in dat bepaalde ondernemingen twee jaar uitstel hebben gekregen voor de implementatie van de CSRD. Dit uitstel geldt, zoals de leden van de PvdD-fractie aangeven, voor de twee groepen ondernemingen die voor het eerst over boekjaren 2025 en 2026 hadden moeten rapporteren.
Het uitstel is met name bedoeld om te voorkomen dat deze ondernemingen een of twee keer zouden moeten rapporteren, terwijl ze bij de inwerkingtreding van de Wijzigingsrichtlijn geheel buiten de rapporteringsverplichtingen vallen ten gevolge van de gewijzigde toepassingscriteria. Het kabinet staat om die reden achter twee jaar uitstel omdat zo is voorkomen dat ondernemingen

[24] Zie p. 2 en 3 van de toelichting op het Omnibus I-pakket, COM(2025) 81 final, beschikbaar op https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025PC0080.
[25] Op grond van artikel 294 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie.
[26] Kamerstukken II 2024/25, 22 112, nr. 4012. Naar aanleiding van het BNC-fiche heeft een schriftelijk overleg plaatsgevonden met de Tweede Kamer, Kamerstukken II 2024/25, 22 112, nr. 4047.

kosten en moeite moeten doen die achteraf overbodig zijn. Inmiddels blijkt uit de Wijzigingsrichtlijn dat een groot deel van de ondernemingen die vanaf boekjaar 2025 voor het eerst hadden moeten rapporteren en alle ondernemingen die dat voor het eerst over boekjaar 2026 hadden moeten doen, definitief buiten de reikwijdte zijn komen te vallen, zodat het uitstel voor hen afstel is geworden. Bij de presentatie van het Omnibus I-pakket was nog niet zeker wat de uitkomst van de onderhandelingen over de toepassingscriteria zou worden, zodat toen nog sprake was van uitstel.

De leden van de fractie van de PvdD merken op dat naast de stop-de-klok richtlijn artikel 15 in het Implementatiebesluit richtlijn duurzaamheidsrapportering is uitgebreid met een derde en vierde lid, waarin wordt aangegeven dat het bestuur en bijkantoor van dochtermaatschappijen zijn vrijgesteld van de verplichtingen tot het openbaar en toegankelijk maken van de verslagen inzake duurzaamheid. Zij willen weten waarom is besloten tot deze vrijstelling voor dochtermaatschappijen en bijkantoren.
De door de leden van de PvdD-fractie bedoelde vrijstelling voor dochtermaatschappijen en bijkantoren om een verslag inzake de duurzaamheid van hun buiten de EU gevestigde moedermaatschappij openbaar te maken, is *alleen* van toepassing in het geval een andere dochtermaatschappij respectievelijk bijkantoor van dezelfde moedermaatschappij dit verslag al openbaar heeft gemaakt in de EU. In dat geval is voldoende dat de vrijgestelde dochtermaatschappij of bijkantoor een link op haar website plaatst naar dit verslag zoals dat gepubliceerd is door de andere dochtermaatschappij of het bijkantoor. Op deze wijze kunnen dubbele publicaties van hetzelfde verslag inzake de duurzaamheid in lidstaten van de EU worden voorkomen.[27]

De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,

Claudia van Bruggen

[27] Zie hierover ook ‘Frequently asked questions on the implementation of the EU corporate sustainability reporting rules’, p. 35, https://finance.ec.europa.eu/document/download/c4e40e92-8633-4bda-97cf-0af13e70bc3f_en?filename=240807-faqs-corporate-sustainability-reporting_en.pdf.